

Вербицький О. В., аспірант ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

*Verbitskiy O., PhD Student, National University of Civil Protection of Ukraine,
Kharkiv*

СОЦІАЛЬНА КРИЗА ТА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НЕЮ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ

SOCIAL CRISIS AND MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION FROM ECONOMIC STATUS

Досліджено наукові засади державного управління соціальною кризою залежно від економічного стану країни. Науково обґрунтовано механізми його розвитку, у тому числі антикризові.

Ключові слова: державне управління, механізми, соціальний розвиток, соціальна криза.

The scientific principles of state administration of social crisis (depending on the economic condition of the country) are investigated. The mechanisms of its development, including anti-crisis, are scientifically substantiated.

Keywords: public administration, mechanisms, social development, social crisis.

Постановка проблеми. На думку групи науковців теоретиків і практиків державного управління [3–5], Україна перманентно перебуває в системній кризі, яка охопила всі сторони життєдіяльності суспільства – не тільки економічну, соціальну, політичну, але і зовнішньополітичну, моральну, екологічну, демографічну та інші. Головна мета держави унеможливити вияви цієї кризи та її трансформацію. Зважаючи на це, важливим є дослідження державно-управлінських аспектів і механізмів у сфері соціальної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних питань державного управління соціальним розвитком і безпекою присвячені наукові роботи вітчизняних і закордонних учених С. Белая, А. Дегтяра, О. Дегтяра, С. Домбровської, Ю. Древалю, С. Майстра, К. Петракової, В. Садкового, В. Скуратівського, В. Узунова та ін. [1–5].

Постановка завдання. Не применшуючи надбань науковців, відзначимо, що потребує комплексного аналізу стан функціонування механізмів державного управління у сфері соціальної кризи, що й становить мету нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Перевагою кризи є те, що під час неї,

через неї і за допомогою неї держава здатна удосконалити свої механізми дії. Такий шоковий кризовий імпульс може спровокувати біфуркаційних стан соціуму – зникнення його багатьох структур та інститутів, розчинення характерних соціальних якостей тощо.

Разом із тим, негативний вплив кризи полягає в затяжних процесах трансформації суспільства, його деградації, збільшенні маргінальних виявів, підвищення рівня бідності тощо. При цьому загальне падіння виробництва супроводжується небаченою деградацією структури економіки.

Отже, соціальні структурні зрушення відбуваються в як напрямку зростання, так і спадання виробництва, зокрема в паливно-енергетичному і проміжному секторах. Це позначається на кінцевому секторі (наприклад, машинобудуванні, легкій промисловості тощо). Відповідно загрозливим, з точки зору стійкості економічного розвитку і перспектив технологічної модернізації промисловості, є консервація виробництва високотехнологічної, наукомісткої продукції, а також її експорту.

Збільшення обсягів експорту при випереджаючому зростанні в ньому частки високотехнологічної продукції неможливо досягти без зростаючого інвестування у фундаментальну науку. Досвід передових країн показує, що частка державних асигнувань в науку від ВВП не може бути нижчою 2%. Наприклад, в Ізраїлі вони становлять – 3,5%, Японії – 3,05%, США – 2,75%. В Україні цей показник наразі знаходиться на рівні 0,53%, у той час, як в 1990 році він був 3,6% [5]. Це неминуче веде до розпаду наукового середовища, відтоку кадрів за кордон через неможливість реалізації соціального капіталу, а, відтак, до погіршення стану вітчизняної економіки та дестабілізації в суспільстві. Втрачаючи свій науковий потенціал, країна неминуче втрачає можливість забезпечення своєї безпеки і створення гідних умов життя для своїх громадян у майбутньому.

Хоча сфера виробництва далеко ще не освоєна в Україні, сфери торгівлі і фінансів у ній не можуть розвиватися без зростання виробництва. Структура економіки, «зміщена» у бік енергосировинних галузей, відзначається майже колоніальним характером. У той же час, у ній слабо виражені перспективи якісного оновлення і розвитку, пов'язаного з накопиченням і реалізацією потенціалу обробної та високотехнологічної промисловості, транспорту і зв'язку, інформаційного сектора.

У продовження думок О. Євсюкова [3], відзначимо, що ще одним важливим показником соціально-економічної безпеки країни є частка інвестицій у ВВП. Сьогодні темпи зниження капіталовкладень випереджають падіння ВВП і їх частка становить лише 24%, в тому числі виробничі – 16% [там само]. Спад капітальних вкладень за роки реформ в 3 рази перевищує рівень, розрахований науковцями, як гранично допустимий для забезпечення відтворення основних фондів.

У цілому ситуацію, що склалася на сьогодні в економіці України, можна охарактеризувати як нестійку (квазірівноважну). Вона викликана не

об'єктивним розвитком економічних процесів, а бажанням влади крапково вирішити явні проблеми, зокрема за рахунок проведення монетаристської політики і взяття зовнішньоторгових зобов'язань (підтримки валютного курсу, невчасної виплати заробітної плати, позикових залучень фінансових ресурсів тощо).

Отже, соціальна й економічна сфери пов'язані між собою, і в Україні вони знаходяться в особливій точці біфуркації (див. наукові напрацювання [7]). За нею ховається як багатоваріантний розвиток, так і соціальна напруженість або точка біфуркаційного очікування. Виходом з неї буде перехід економіки країни від кризового до оптимального рівноважного стану, за якого відбуватиметься економічне та соціальне зростання. Для моделювання оптимального стану необхідно чітко уявляти норми для можливої аномалії, а не навпаки аномалії для норми. Виходом на економічний розвиток можна вважати набуття здатності щодо розвитку відтворення. Погоджуємося з Г. Ортіною [5], що для цього необхідні якісні подекуди антикризові перетворення, і, перш за все, наведення загального державного порядку.

Побудова моделі державної влади, яка послужила б стартовою базою для економічного зростання в коротко- і довгостроковій перспективі, неможливо без суттєвої наукової розробки цілей, завдань і механізмів подальших перетворень в соціально-економічній сфері України і всіх інших сторін суспільного життя. При цьому головною цільовою установкою повинна бути концепція соціальної орієнтації структурних й економічних реформ. До сих пір вона не розроблена, не дивлячись на положення діючої Конституції [6], в яких підкреслюється соціальна сутність української держави. Відсутність належної уваги до соціального, економічного та інших компонентів в ході загально державних перетворень призвела до колосальних соціальних витрат, які сьогодні істотно перевищують прийнятний для більшості населення рівень соціального добробуту.

Усе ж при всій катастрофічності ситуації, що склалася в соціально-економічній сфері України не можна не помітити, що головні причини системної кризи в ній (та й в інших країнах) полягають не стільки в реформуванні як в такому, хоча, безперечно, перебудова таких масштабів і такої глибини передбачає кризу, скільки в неадекватних методах проведення реформ, які часто породжують не творчі, а руйнівні процеси, які послаблюють суспільство, якісно погіршуючи його структуру та інститути. Про це переконливо свідчать розглянуті вище тенденції соціально-економічного розвитку країни. Погоджуємося науковцями [2], що Україна знаходиться в зоні підвищених ризиків, а взята на озброєння урядом послідовно-ліберальна соціально-економічна політика не обов'язково дозволить ефективно вирішити наявні проблеми в соціально-економічній сфері. Тому ключовим питанням забезпечення її розвитку є вибір ефективного шляху вирішення цих проблем. З двох можливих альтернатив – ліберальної й

орієнтованої на соціально влаштоване для всіх громадян суспільство, остання має історичну перспективу для України. Підставою для висловлення нами даного твердження є проаналізовані наукові праці О. Карпенко, О. Оржель, К. Петракової та ін. [4].

Шлях ліберальних перетворень базується на перебільшенні ролі суто ринкових механізмів: приватної власності, конкуренції, послаблення систем грошового, податкового і фінансового регулювання економіки. Дійсно, а їх основі передбачається досягнення загального добробуту і соціальної справедливості. Проте цей підхід, звертаючись до цінностей вільної ринкової системи, її стимулюючої ролі, передбачає, що втручання держави в соціально-економічні процеси та його вплив на громадян є виправданий саме в межах пом'якшення ринкової системи, але посилення ролі держави при недоліках такої системи.

Уся мудрість політики глибоких соціально-економічних перетворень полягає в тому, щоб позитивні результати, пов'язані з введенням ринкових відносин, переважували негативні ефекти, що ініційовані старою системою. Досягається цього стану відбувається не стільки завдяки вибору «єдино вірної» моделі розвитку, скільки в результаті проведення державою раціональної, соціально орієнтованої політики. Тому не можна зводити її роль тільки до компенсації недосконалості і недоліків ринку. Існують галузі і сфери життєдіяльності, які відносяться до її виключної прерогативи і не можуть бути нічим іншим замінені. Держава покликана забезпечувати баланс інтересів між суспільством, різними соціальними системами й особистістю. Вона також має бути гарантом і захисником національних інтересів, які визначені у відповідному законодавстві [6]. Тим самим держава покликана не тільки створювати умови для функціонування ринку, а й забезпечувати соціальну стабільність, економічну і національну безпеку. Таким чином, здійснюючи вибір шляху розвитку, не слід абсолютизувати ринок, так і переоцінювати роль держави. Слід шукати зважене, раціональне поєднання цих двох найважливіших механізмів соціально-економічного розвитку.

Висновки. На наше переконання, механізми державного управління у сфері соціальної кризи представляють собою сукупність методів і засобів державного впливу, підґрунтя застосування яких становлять відповідні принципи державного управління, у тому числі антикризового, що реалізується в межах прийняття та виконання державноуправлінських рішень з метою унеможливлення суб'єктами державного управління соціальної кризи, її поглиблення та трансформації.

Відзначено, що шлях реформування, заснований на неоліберальній політиці, – це не найкращий варіант, оскільки на цьому шляху уряд не здатний повноцінно провести демократичні перетворення системи державного управління. Неоліберальна доктрина може не мати суспільної підтримки, що неминуче диктує авторитарну тактику прийняття непопулярних

державноуправлінських рішень. Зважаючи на це й ураховуючи світові тренди трансформаційних перетворень, а також геополітичні та національно-історичні особливості України, її потужний ресурсний і суспільний потенціал, основним вектором соціально-економічного розвитку країни має стати послідовний рух до інформаційно-індустріального суспільства з багатосекторною соціально орієнтованою ринковою економікою, яка забезпечує високі стандарти якості життя, соціальне благополуччя і соціальну стабільність.

Список використаних джерел:

1. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем : монографія / С. М. Домбровська, В. В. Коврегін, А. Л. Помаза-Пономаренко, О. М. Колєнов. – Х. : НУЦЗУ, 2017. – 244 с.
2. Древаль Ю.Д. Проблематика державно-правового регулювання соціальної безпеки [Електронний ресурс] / Ю.Д. Древаль, А.Л. Помаза-Пономаренко // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика. – Режим доступу: <http://nuczu.edu.ua/ukr/science/kriz/conf/>.
3. Євсюков О. П. Державні механізми зміцнення соціально-економічної безпеки : монографія / О. П. Євсюков. – Харків : НУЦЗУ, 2018. – 287 с.
4. Петракова К. О. Теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку економіки і політики у державному управлінні : автореферат дис. ... за спец. 25.00.01 – теорія та історія держ. упр-ня / Катерина Олегівна Петракова. – Ін-тут підготовки кадрів держ. служби зайнятості, К., 2017. – 20 с.
5. Ортіна Г.В. Державна політика розвитку реального сектору економіки України: формування та реалізація антикризової стратегії / Г.В. Ортіна. – Харків: НУЦЗУ, 2017. – 416 с.
6. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
7. Verbitski O.V. State of functioning of public administration of social development in conditions of social transformation in Ukraine [Електронний ресурс] / O.V. Verbitski // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. – Вип. 2 (9). – 2018. – Режим доступу: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7752/1/ilovepdf_com-102-106.pdf.

References:

1. Dombrovska, S.M., Kovregin, V.V., Pomaza-Ponomarenko, A.L. and Colenov, O.M. *The state administration in the sphere of security of social, ecological and economic systems [Dergavne upravlinnja u sferi bezpeky socialno-ekologo-ekonomichnyh sistem]*. Kharkiv: NUCPU, 2017. Print.
2. Dreval, Yu.D. and Pomaza-Ponomarenko, A.L. "Problems of state and legal regulation of social security [Problematyka derzhavno-pravovoho rehulyuvannya sotsialnoyi bezpeky]." Web 19 Feb. 2019 <<http://nuczu.edu.ua/ukr/science/kriz/conf/>>.
3. Yevsyukov, O.P. *State mechanisms of strengthening social and economic security [Derzhavni mekhanizmy zmitsnennya sotsialno-ekonomichnoyi bezpeky]*. Kharkiv: NUCZU, 2018. Print.
4. Petrakova, K.O. "Theoretical and methodological analysis of interdependence

between economics and politics in public administration [Teorertyko-metodologichnyj analiz vzaemozvjazku ekonomiki i polityky u dergavnomu upravlinni]." Diss. Ukrainian State Employment Service Training Institute, 2017. Abstract. Print.

5. Ortina, H.V. *State policy on the development of the real sector of the Ukrainian economy: the formation and implementation of an anti-crisis strategy [Derzhavna polityka rozvytku realnoho sektoru ekonomiky Ukrayiny: formuvannya ta realizatsiya antykryzovoyi stratehiyi]*. Kharkiv: NUCZU, 2017. Print.

6. Ukraine. *Verkhovna Rada of Ukraine*. Web. 05 Sep. 2018. <zakon.rada.gov.ua>.

7. Verbitski, O.V. "State of functioning of public administration of social development in conditions of social transformation in Ukraine." *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrayiny. Seriya: Derzhavne upravlinnya* 2 (9) (2018). Web 19 Feb. 2019 <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7752/1/ilovepdf_com-102-106.pdf>.

DOI: 10.5281/zenodo.3233361

УДК 351.751

Гуйда О. Г., здобувач ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Huida O., Postgraduate Student of the Training Research and Production Centre of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

CURRENT TRENDS OF PUBLIC REGULATION OF THE TELECOMMUNICATION SPHERE

В статті проаналізовано стан та напрями державного регулювання телекомунікаційних технологій, які визначають рівень технічного прогресу будь-якої країни, у тому числі України, створюють передумови для економічного росту, включення у світові інтеграційні процеси. Глобальний характер цих процесів робить надзвичайно важливим об'єднання зусиль різних країн у розвитку телекомунікацій, його інвестиційного забезпечення, а також вимагає участі українських компаній і дослідних Центрів у науково-технічному співробітництві. Дослідження в цій області розбудовується дуже інтенсивно й для його проведення все частіше потрібне об'єднання зусиль учених різних країн.

Ключові слова: державного регулювання телекомунікацій, послуги електрозв'язку, телекомунікаційні ринки.